

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Doktori Tanácsa

TAKSÁS BALÁZS

**GAZDASÁGI BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOK NAPJAINK GLOBALIZÁLT
VILÁGÁBAN**

című doktori (PhD) értekezésének szerzői ismertetője

Témavezető:

Dr. Jászay Béla ny. ezredes

egyetemi docens

2013

TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A 2008-as pénzügyi-gazdasági világválság sok ország sokmilliónyi állampolgárát döbentette rá, hogy mindennapi, normál életvitelére legalább olyan súlyos fenyegetések jelentkeznek a gazdasági dimenzióból, mint katonai, politikai vagy környezeti irányból. Mégis a biztonság gazdasági dimenziójának kutatása – különösen hazánkban – a jelentőségéhez képest nem elég hangsúlyos terület a biztonsági tanulmányok és a közgazdaságtudomány keretein belül. Pedig napjainkban gyakorta felmerülő kérdés az is, hogy a globalizáció milyen hatással van az egyes országok gazdasági biztonságára. A globalizációs folyamatok hatására erősödött-e, erősödik-e az egyes kockázatok aktivizálódásának veszélye, azaz várható-e, hogy egyre több ország egyre gyakrabban kényszerül majd komoly gazdasági problémákkal szembenézni? Vagy ellenkezőleg, a gazdasági biztonságra nincsen komoly hatással a globalizáció, válságok mindig is voltak, és mindig is lesznek, s ezek eredője gazdasági törvényszerűségekből rejlik? Az értekezésemben ezen kérdésekre keresek választ.

A fenti tapasztalatokat és gondolatokat összefoglalva a tudományos probléma úgy fogalmazható meg, hogy *jelenleg Magyarországon a biztonsági tanulmányok tudományterületen mindenképpen hiányzik egy olyan matematikailag kezelhető mutatórendszer, amely alkalmas a gazdasági biztonság alrendszer-szintű, valamint komplex elemzésére és mérésére.* A kutatásomnak célja ennek a hiánynak a pótlása. A biztonsági tanulmányok és védelemgazdasági ismeretek szemszögéből vizsgálom a földünkön végbemenő globális folyamatokat és azok hatásait a nemzetgazdaságok gazdasági biztonságára. Az értekezésben – a szabályzat adta kereteken belül – a lehető legnagyobb mértékben próbálom átfogni a gazdasági biztonság kérdését.

CÉLKITŰZÉSEK

A fentiekből következően a kutatás előtt a következő eredmények elérését céloztam meg:

1. A gazdasági biztonság fogalmának evolúciós fejlődését felhasználva, megalkotok egy olyan rendszert, amely hűen képezi le nemzetgazdasági szinten a gazdaság működésével kapcsolatos kockázatok értelmezését. A kutatásom elsődleges feladata, hogy pontosan definiáljam a gazdasági biztonság rendszerét és a rendszert alkotó elemeket.

2. Meghatározom azokat a mérőszámokat és mutatókat, amelyek segítségével egy ország gazdasági biztonságának szintje és sebezhetősége, azaz a biztonságot veszélyeztető tényezők aktivizálódásának kockázata kifejezhető. Bár ez a biztonságérzet elfogadottan szubjektív jellegű, mégis azért érzem a mérőszámok meghatározását szükségesnek és nélkülözhetetlennek, mert a biztonság fogalmának értelmezése lehetetlen egzakt támpontok megléte nélkül. Amint a biztonság többi dimenziójánál, úgy a gazdasági dimenziónál is fontos, hogy biztonságról ne csak a szavak útján, általánosságban beszélhessünk, hanem meglegyenek azok az indikátorok, amelyek segítségével a biztonság állapota kimutatható. Meglegyenek azok a mutatók, amelyek jelzik nekünk, ha gazdasági biztonságunk valamelyik területén a kockázatok aktivizálódásának veszélye erősödött. Magyarországon eddig egyetlen egy munka sem tárta fel, és foglalta össze ezeket a mutatókat. Ezen indikátorokat mind a gazdasági biztonság egyes rész-területeinek biztonsági szintjének vizsgálatához, mind a

gazdasági biztonság általános helyzetének kimutatásához meg kell alkotni. Én a kutatásom során mind a kettő feladatot elvégzem.

3. Megvizsgálom, hogy a globalizációs folyamatoknak milyen hatása van a gazdasági biztonságra. Mivel a világ összes országának adatait elemezni a kutatás terjedelmét meghaladó feladat lenne, ezért az eredményeket úgy kívánom megközelíteni, hogy két „szélsőséges” országcsoporthoz, a legfejlettebbekhez és a legkevésbé fejlettekhez veszem vizsgálat alá, és ebből próbálom meg a globalizáció gazdasági biztonsági hatásaira vonatkozóan következtetéseket levonni.

HIPOTÉZISEK

1. A gazdasági biztonság megléte a gazdaság normál működésének biztosítottságát jelenti. Egy normál üzemben működő gazdaság képes az adott társadalom számára megszokott mennyiségű és minőségű javak előállítására, vagy éppen az ettől eltérő krízisidőszaki igények kielégítésére. Hogy ezen előállított javak elosztása hogyan és milyen módon történik, ki és hogyan részesül belőle, az már társadalmi, politikai kérdés. Ebből adódóan a szociális kérdések nem kell, hogy a gazdasági biztonság kérdésének szerves részét képezzék. Így az első hipotézisem, hogy bár szoros összefüggés van a két terület között, *a szociális biztonság nem a gazdasági biztonság részterülete.*

2. Második hipotézisem az, hogy *meghatározhatóak azok a mutatószámok, amelyek segítségével mind általánosan a gazdasági biztonság helyzete, mind egyes részterületeinek kockázati szintje mérhető.*

3. Harmadik hipotézisem az, hogy *a globalizációs folyamatok jelentős hatást gyakorolnak az egyes országok gazdasági biztonságára, legyen szó akár a legfejlettebb, akár a legkevésbé fejlett országokról.* A globalizáció során a nemzetgazdaságok egymásra utaltsága jelentősen növekedett, és én úgy feltételezem, hogy ebből adódóan a gazdasági biztonság kockázatainak aktivizálódási veszélye a gazdasági biztonság összes területén megnövekedett.

KUTATÁSI MÓDSZERTAN

a, A kutatás első fázisaként feltérképeztem a biztonsággal és azon belül a gazdasági biztonsággal, valamint a szociális biztonsággal foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalmat, valamint az egyes részterületekkel foglalkozó tudományos műveket, kiemelten a terület tudományos folyóiratait. Konzultáltam a terület hazai szakembereivel, mint például egyetemünk professzoraival. Ajánlásuknak és a hazai szaktudomány irányvonalának megfelelően a koppenhágai iskola gondolkodásmódja és rendszere felől közelítettem meg a kérdést. Így állítottam fel a gazdasági biztonság modelljét. A modellben és rendszerben való gondolkodás az egész kutatás gerincét adja.

b, A területtel foglalkozó közgazdasági, ökonometriai szakirodalom segítségével bővítettem tudásomat a matematikai modellezés területén. Felkészülésemet és munkámat ökonometriával foglalkozó gyakorlati szakemberek segítették. Mindezek segítségével sikerült a gazdasági biztonság mérésére szolgáló indikátorokat összegyűjteni, illetve létrehozni.

c, A kutatás következő fázisaként tanulmányoztam a nemzetközi, világgazdasági és világpolitika szervezetek, szupranacionális intézmények szakértőinek, valamint hazai szakembereknek globalizációról alkotott véleményeit. Ezek segítségével meghatároztam a vizsgálandó globalizációs folyamatokat.

d, A globalizációs folyamatok gazdasági biztonságra gyakorolt hatásainak vizsgálata során felhasználtam a szupranacionális intézmények (ENSZ, WTO, IMF, WB, OECD stb.) adatbázisait, kigyűjtöttem a számomra fontos adathalmazokat, és statisztikai módszerek segítségével elemzés alá vettem azokat.

AZ ÉRTEKEZÉS FEJEZETENKÉNTI ISMERTETÉSE

Az értekezés első fejezetében felállítottam a gazdasági biztonság modelljét, meghatároztam, és definiáltam alrendszerait. Megvizsgáltam az alrendszerek cirkuláris kauzalitáson alapuló kapcsolatrendszerét, a kockázatok aktivizálódásának kaotikus dinamikáját, a világgazdasági interdependenciák és a gazdasági biztonság összefüggéseit. Értelmeztem a biztonság társadalmi dimenzióját. A szociális biztonságot különválasztottam a gazdasági biztonság kérdésétől.

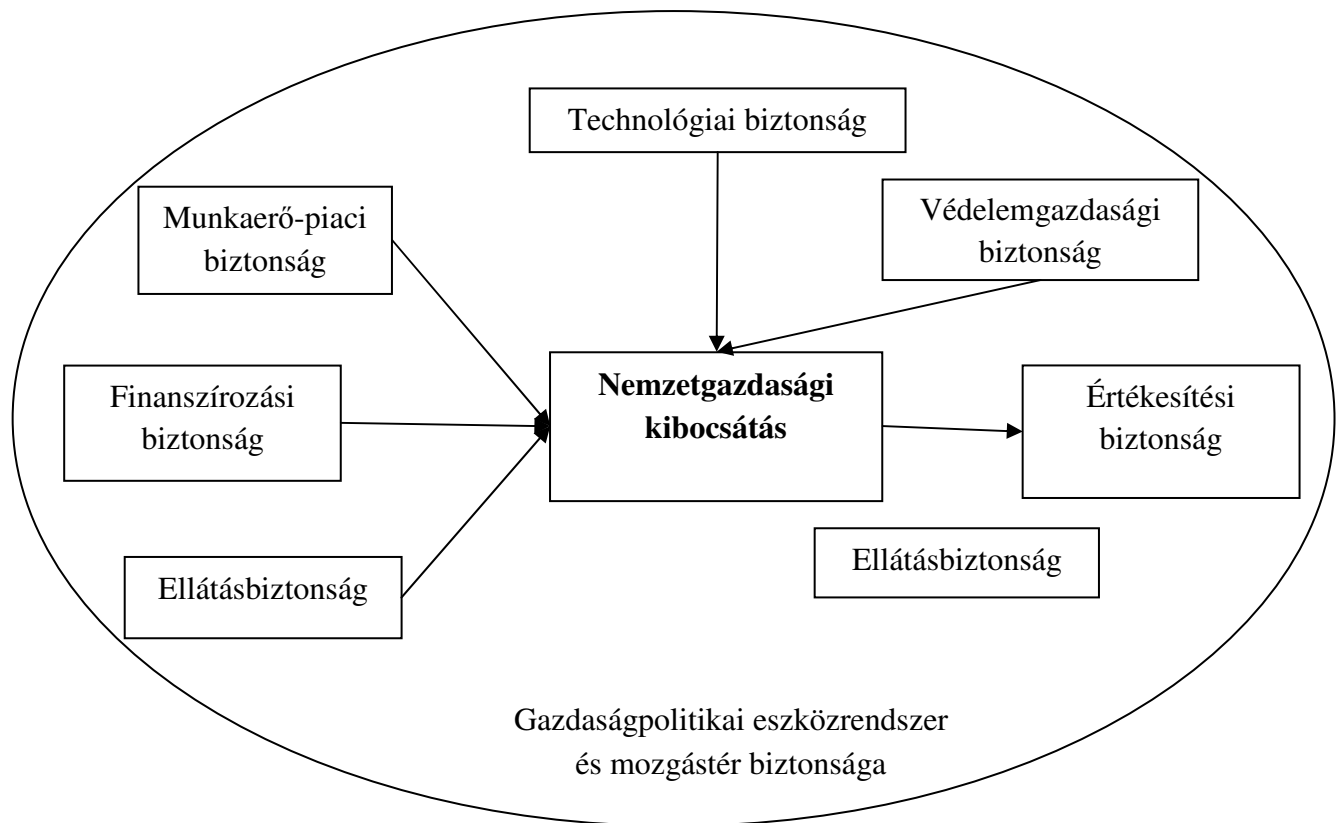
A második fejezetben az alrendszerek biztonsági szintjének mérésére alkalmas mutatókat gyűjtöttem össze, illetve alkottam meg. Olyan egyszerű indikátorokat kerestem, amelyek a világ bármely gazdasága kapcsán alkalmasak lehetnek a gazdasági biztonság legalább alapszintű vizsgálatához. Ezután kiválasztottam 7 indikátort, amelyeket dinamikus mutatókká alakítottam. Ezen dinamikus mutatók segítségével a kockázatok aktivizálódásának folyamata figyelemmel kísérhető, előre jelezhető.

A harmadik fejezetben egyes globalizációs folyamatok gazdasági biztonságra gyakorolt hatásait vizsgáltam meg. Ezen belül többek között elemeztem a kereskedelmi korlátok leépülésének, a növekvő áru- és szolgáltatáskereskedelemnek az ellátás-, valamint az értékesítési biztonságra gyakorolt hatásait, a növekvő tőkeáramlásnak a finanszírozási-, valamint a gazdaságpolitikai eszközrendszer és mozgástér biztonságára gyakorolt hatásait, a gyorsuló technológiaáramlás értékesítési biztonságra, a növekvő munkaerő-áramlás munkaerő-piaci biztonságra gyakorolt hatásait. Az előbbieken túl még megvizsgáltam mind a szupranacionális szervezetek, mind a transznacionális vállalatok növekvő szerepe kapcsán is a hatásmechanizmusokat.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A biztonság gazdasági és társadalmi dimenziójának definiálása kapcsán a következő eredményekre jutottam. A gazdasági biztonság, mint állapot úgy értelmezhető, hogy a gazdaság normál működését és fenntartható bővülését veszélyeztető tényezők és folyamatok aktivizálódásának a kockázata a megszokott mértéknél nem magasabb, és ebből adódóan a gazdaságpolitikai eszközök és intézmények a normál algoritmusokon és metódusokon keresztül képesek feladataikat ellátni, és nincsen szükség magasabb szintű állami – (gazdaság)politikai – beavatkozásra.

A gazdasági biztonság összetevőiként a következő alrendszereket tártam fel:

Az alrendszerek definiálása kapcsán az ellátásbiztonság az ellátási lánc működésének biztonságát, azaz a termelési és szolgáltatási folyamat működéséhez szükséges anyagi inputokhoz és szolgáltatásokhoz történő hozzáférés lehetőségét, valamint az előállított javak és a gazdaság működéséhez szükséges egyéb eszközök (pl.: pénz) felhasználóihoz (lakosság, termelők, államigazgatási szervek, szövetséges erők, külföldi vevők stb.) a normál mértéknél nem nagyobb kockázattal, megfelelő időben és módon történő eljuttatását jelenti.

A finanszírozási biztonság megléte azt jelenti, hogy a nemzetgazdaság a termelési és szolgáltatási folyamatok fenntartásához és fejlesztéséhez, valamint – amennyiben fennáll – a költségvetési deficit és az államadósság finanszírozásához elegendő megtakarításhoz képes hozzájutni a tőke- és pénzpiacokról.

A munkaerő-piaci biztonság részének tekinthető a megfelelően képezett munkaerő megléte és újratermelődése, amely segítségével a nemzetgazdaság kibocsátási szintje fenntartható és bővíthető.

A technológiai biztonságot a nemzetgazdasági kibocsátás fenntartásához és stabil növekedéséhez szükséges technológiai szint biztosíthatósága határozza meg.

A védelemgazdasági biztonság szintjét a nemzetgazdaság krízisidőszaki működésre történő átállásának képessége határozza meg.

Az értékesítési biztonság szintje attól függ, hogy mennyire képesek a nemzetgazdaság vállalatai a termékeiket és szolgáltatásaikat a belső- vagy a világpiacon értékesíteni.

A gazdaságpolitikai eszközrendszer és mozgástér biztonsági szintje attól függ, hogy az adott ország gazdaságpolitikája különböző fiskális, monetáris illetve egyéb (pl.: kommunikációs, diplomácia stb.) eszközökkel mennyire képes befolyásolni a gazdasági biztonság többi alrendszerének biztonsági szintjét.

A biztonság társadalmi-szociális dimenziójának két alapvető alrendszerét tártam fel. Az egyik alrendszer – ezt össztársadalmi-neveztem – a társadalmi érvényesülés, a termelési, döntéshozatali és újraelosztási rendszerbe történő bekapcsolódás lehetőségének biztonságával foglalkozik. A másik alrendszer – ezt neveztem (egyéni) szociális alrendszernek vagy más néven megélhetési biztonságnak – a létbiztonság azon tényezőihez kapcsolódik, amelyek közvetlenül nem az állam hatalmi funkciójától függenek.

A 2. fejezetben megvizsgáltam, hogy a gazdasági biztonság egyes alrendszereinek biztonsági szintje milyen mutatókkal vizsgálható. A következő indikátorokat választottam ki:

Az ellátásbiztonság területe kapcsán a következő indikátorokat találtam megfelelőnek:

$$\text{importfüggőség} = \text{import értéke} / \text{GDP értéke}$$

$$\text{importenergia-függőség} = \text{importenergia (PJ)} / (\text{összes felhasznált energia (PJ)} - \text{exportált energia (PJ)})$$

$$\text{termelés földrajzi diverzifikáltsága} = \text{adott tevékenységre bejegyzett vállalatok száma} / 1000 \text{ fő}$$

$$\text{termelés földrajzi diverzifikáltsága} = \text{termelőüzemek száma} / 1000 \text{ fő}$$

$$\text{termelés földrajzi diverzifikáltsága} = \text{az össztermelésből egy meghatározott küszöb \% -nál nagyobb arányban részesülő üzemek száma} / \text{összes termelő üzem száma}$$

$$\text{termelés földrajzi diverzifikáltsága} = \text{az össztermelésből egy meghatározott küszöb \% -nál nagyobb arányban részesülő üzemek termelési értéke} / \text{össztermelés értéke}$$

A finanszírozási biztonság helyzete nagyon fontos tényező, s a következő indikátorral jellemezhető:

$$\text{GDP arányos nettó finanszírozási képesség (NFK)} = \text{NFK} / \text{GDP értéke}$$

Bár a legtöbb országban viszonylag stabil a munkaerő-piaci biztonság, azért a biztonság szintjének rövid-, illetve hosszú távú alakulásának vizsgálata mindenképpen hasznos lehet. Ehhez a következő indikátorokat ajánlom:

$$\text{munkaerő képzettségi szintje} = \text{legalább középfokú végzettséggel vagy szakmai bizonyítvánnyal rendelkező aktív korúak létszáma} / \text{aktív korú népesség létszáma}$$

*munkaerő strukturális képzettsége =
adott ágban vagy ágazatban foglalkoztatottak létszáma / összes foglalkoztatottak létszáma*

*munkaerő-piaci mérleg =
külföldről érkezett aktív korú népesség – külföldre távozott aktív korú népesség*

*külföldre távozott munkaerő strukturális képzettségi szintje =
adott képzettségi szinttel rendelkező aktív korúak létszáma / összes külföldre távozott aktív
korú létszáma*

*külföldről érkezett munkaerő strukturális képzettségi szintje =
adott képzettségi szinttel rendelkező aktív korúak létszáma / összes külföldről érkezett aktív
korú létszáma*

A technológiai biztonsághoz a következő indikátorokat rendeletem:

termelékenység = GDP értéke / összmunkaóra

kutatás-fejlesztésre fordított összegek relatív értéke = K+F összegek értéke / GDP értéke

A védelemgazdasági biztonság relatív szintjét a szakirodalmi munkák szerint a következő indikátorokkal lehet a legjobban közelíteni.

hadiipari termelés nominál értéke = hadiipari termelés folyó áras értéke

hadiipari termelés reálértéke = hadiipari termelés folyó áras értéke / GDP értéke

*állami felhasználású termelési tényező aránya =
többségében állami tulajdonú vállalatnál dolgozók létszáma / összes foglalkoztatott létszáma*

*állami felhasználású termelési tényező aránya =
többségében állami tulajdonú vállalatok eszközértéke (esetleg piaci kapitalizációja) /
vállalati szektor eszközértéke (vagy esetleg piaci kapitalizációja)*

*állami tulajdonú vállalatok kibocsátásának relatív értéke =
többségében állami tulajdonú vállalatok által produkált hozzáadott-érték / GDP értéke*

*követelménytámasztók krízisidőszaki igényeinek összesítéséből számított védelemgazdasági igénynek a
GDP-hez viszonyított aránya*

Az értékesítési biztonság szintje a következő indikátorokkal kifejezhető:

exportfüggőség = export értéke / GDP értéke

*világpiaci versenyképesség alakulása =
reál egységnyi munkaerő-költség %-os változása / termelékenység %-os változása*

A gazdaságpolitikai eszközrendszer és mozgástér biztonsága pedig a következő indikátorokkal jellemezhető:

$$\begin{aligned} & \textit{központi költségvetés egyenlege} \\ & = \textit{központi költségvetés bevételei} - \textit{központi költségvetés kiadásai} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \textit{GDP arányos államháztartási finanszírozási igény} = \\ & \textit{államháztartási finanszírozási igény értéke} / \textit{GDP értéke} \end{aligned}$$

$$\textit{relatív államadósság} = \textit{államadósság értéke} / \textit{GDP értéke}$$

$$\textit{infláció} = \textit{GDP deflátor}$$

A gazdasági biztonság szintjének gyors, általános felmérésének lehetőségéhez kiválasztottam a fentiek közül kiemelt mutatókat. A kiválasztás alapja az volt, könnyen mérhető és előállítható indikátorok legyenek, minden alrendszerhez kapcsolódjon legalább egy indikátor, és az adott alrendszer indikátora megfelelő mértékben legyen képes kifejezni az alrendszer biztonsági szintjét. Ezen kívül mivel folyamatok akarunk mérni, dinamikus mutatók előállítása szükséges. A dinamikus mutatók értékére hatással lehetnek a konjunktúra-ciklusok, így hogy a legnagyobb hatással lévő Juglar-ciklus torzító hatásait lehetőleg csökkentjük, 8 éves intervallumon számított dinamikus mutatók vizsgálatát javasoltam. Ezek a következők:

- *Gazdasági nyitottság*: a vizsgált évben a külkereskedelem értékének GDP-hez viszonyított alakulása összehasonlítva a vizsgált 8 éves intervallum átlagával.
- *Importenergia-függőség*: a vizsgált évben az energia-mérleg alakulása összehasonlítva a vizsgált 8 éves intervallum átlagával.
- *GDP arányos nettó finanszírozási képesség*: az adott évben a gazdaság GDP arányos nettó finanszírozási képessége összehasonlítva a vizsgált időszak 8 éves átlagával.
- *Munkaerő-piaci mérleg*: a vizsgált évben a munkaerő-piaci mérleg alakulása összehasonlítva a vizsgált 8 éves intervallum átlagával.
- *Követelménytámasztók krízisidőszaki igényeinek összesítéséből számított védelemgazdasági igénynek a GDP-hez viszonyított aránya*: a vizsgált év értéke viszonyítva a vizsgált 8 éves intervallum átlagához.
- *Világpiaci versenyképesség alakulása (azaz reál egységnyi munkaerőköltség %-os változása / termelékenység %-os változása)*: a reál egységnyi munkaerőköltség, valamint a termelékenység egymáshoz viszonyított alakulása a 8 éves időintervallum alatt.
- *Relatív államadósság*: vizsgált év adata viszonyítva a vizsgált 8 éves intervallum átlagához.

A 3. fejezetben a globalizációs folyamatoknak az OECD és LDC gazdaságok biztonságára gyakorolt hatásait vizsgáltam meg, és ennek eredményeiből próbáltam általánosítható következtetéseket levonni. A kutatás során a következő eredményekre jutottam:

A globalizáció következtében ugyanakkora gazdasági teljesítmény eléréséhez napjainkban 30%-kal több külkereskedelmet kell lebonyolítania egy országnak, mint 50 évvel korábban. Ez alapján kijelenthető, hogy *a globalizációs folyamatok az egész világon fokozódó kockázatként jelentkeznek az ellátásbiztonság és az értékesítési biztonság területén is.*

A növekvő tőkeáramlásnak a következő pozitív hozadékai lehetnek a finanszírozási biztonságon keresztül a gazdasági biztonságra: A hitel- és portfóliótőke áramlásán keresztül kiegészítheti az elégtelen hazai megtakarításokat. Emellett a közvetlen tőkeberuházások gyorsuló és bővülő mozgása lehetővé teszi, hogy a versenyképes gazdasági környezet megteremtése a korábbinál sokkal gyorsabban éreztesse pozitív hatásait. Ezzel kapcsolatban említhető a globalizáció munkahely-teremtő hatása.

A növekvő és gyorsuló tőkeáramlásnak a következő negatív hatásai lehetnek a finanszírozási biztonságon keresztül a gazdasági biztonságra: A könnyen megszerezhető külső portfólió- és hiteltőke kapcsán a hazai gazdaság megtakarítási hajlandósága jelentősen visszaeshet, ami a külső források elapadása esetén nagyon hirtelen nagyon erős gazdasági visszaesséssel járhat. A közvetlen tőkeberuházások gyorsuló és bővülő mozgása lehetővé teszi, hogy a gazdasági környezet versenyképességének romlása esetén a működő tőke gyorsan és jelentős értékben elhagyja az adott gazdaságot. Ez a globalizáció munkahely-kihelyező hatása.

A gyorsuló tőkeáramlás finanszírozási igényre gyakorolt hatásait vizsgálva mindkét országcsoport kapcsán arra a következtetésre jutottam, hogy *általánosságban a finanszírozási igényre nincsen hatással a gyorsuló tőkeáramlásán keresztül a globalizáció, hanem sokkal inkább a gazdasági ciklusok, s az egyes lokális vagy globális gazdasági válságok alakítják azt.*

A gyorsuló tőkeáramlás hatásait megvizsgáltam a gazdaságpolitikai eszközrendszer és mozgástér biztonsága kapcsán is, és arra a következtetésekre jutottam, hogy *a gyorsuló tőkeáramlás csökkenti a gazdaságpolitika külső kérését.* Ez egyrészt pozitív, hiszen helyes, megfelelő lépések esetében a pozitív hatások sokkal gyorsabban jelentkeznek, másrészt viszont az elkövetett hibák negatív hatásai is jóval súlyosabbak lesznek. Emellett az adatokból az állapítható meg, hogy a gyorsuló és növekvő tőkeáramlásnak nincsen egyértelmű államadósság növelő hatása.

A munkaerő-piaci biztonság kapcsán kijelenthető, hogy alapvetően *a globalizáció az elmúlt 50 évben nem rontotta a legszegényebb országok munkaerő-piaci biztonságát, viszont a felgyorsuló migráció, mint globalizációs folyamat segíti és erősíti a fejlett országok esetében azt.* A migráció pozitív hatásai tehát egyértelműen a fejlett országok kapcsán jelentkeznek. (Meg kell jegyezni, hogy a legszegényebb országok kapcsán azért sem romlik a munkaerő-piaci helyzet, mert a lakosság jelentős része még annyi erőforrással sem rendelkezik, hogy elvándorolhasson, valamint a fejlett országok bevándorlási törvényei is sokat szigorodtak az elmúlt évtizedekben.)

Az egyre gyorsabb technológiaáramlás kapcsán megállapítottam, hogy ennek segítségével egyrészt a termelékenység növekedése felgyorsulhat, és az adott gazdaság felzárkózása a világ élvonalához sokkal sikeresebb lehet. Másrészt viszont fenyegetés, mert ahol nem jutnak hozzá, vagy a gazdaság és társadalom képtelen alkalmazni azt, ott technológiai-analfabetizmus alakulhat ki, amely jelen világunkban talán a legsúlyosabb és legveszélyesebb folyamat, s ami tartós leszakadást, alacsony gazdasági növekedési potenciált és mély szociális válságot eredményez. A termelékenységi adatokat elemezve arra a következtetésre jutottam, hogy *a technológia egyre gyorsabb és egyre szabadabb áramlásának előnyeiből alapvetően fejlettség alapján részesülnek az egyes országok.* Ez a globalizációs folyamat inkább a fejlett országok gazdasági biztonságát szilárdítja, a termelékenység által meghatározott technológiai biztonság és értékesítési biztonság kapcsán.

Megvizsgáltam a transznacionális vállalatok növekvő szerepének hatásait a gazdasági-, valamint részben a szociális biztonság kapcsán. A következő kutatási eredményekre jutottam: *A transznacionális vállalatok ármeghatározó szerepükből adódóan komoly hatással lehetnek egy ország gazdasági biztonságára az értékesítési biztonságon keresztül.* Azzal, hogy a globalizációban a transznacionális vállalatok szerep nő, az értékesítési biztonság kockázatai erősödnek. Ezért a versenyképes gazdasági környezet megteremtése kiemelt fontosságúvá válik. Mivel Kína valutaleértékeléssel javította versenyképességét, ezért lehetőség gyanánt a többi ország számára rövid távon csak a reál egységnyi munkaerő-költségek és a jövedelmek társadalmi újra-elosztásának csökkentése áll fenn. Ez egyrésztől bérdeflációs spirálhoz vezethet. Másrészt a fejlett országokban egyes korábban kialakított jóléti funkciók megnyirbálása kerül terítékre, míg a felzárkózó, valamint elmaradt országokban a jólét funkciók kiépülésének jelentős lassulásával jár. *A szociális biztonság kockázatainak növekedéséhez vezet az is, hogy a globalizációs folyamatok kapcsán egyes országok úgy javíthatják gazdaságuk tökevonzó képességét, hogy (gazdaság)politikai eszközökkel növelik a hozzáadott-értékből a tőketulajdonosnak jutó részt.* Ez olyan versenyhelyzetet teremt, ami megint csak egy reálbér-deflációs spirált és csökkenő újra-elosztást alakíthat ki.

Legvégül a szupranacionális szervezetek gazdasági biztonságra gyakorolt hatásait vizsgáltam meg. Itt a következő eredményekre jutottam: Egyrésztől *az elmúlt két évtizedben a szupranacionális intézmények szerepe a világ gazdaság finanszírozási biztonságának megteremtésében már nem növekedett, sőt inkább csökkent.* Másrésztől *a globalizáció gazdasági biztonságra gyakorolt hatásaként kell említeni, hogy a kereskedelempolitikai eszközök jelentős korlátozása mellett a központi költségvetésnek a külkereskedelemből közvetlenül származó forrásait is csökkentette.* Harmadsorban pedig *a szupranacionális intézmények közvetett hatással vannak egy gazdaság értékesítési biztonságára is.* A WTO tagság kis mértékben hozzájárul ahhoz, hogy a nemzetgazdaságok értékesítési biztonsága a belső piac kapcsán gyengül, a világpiac kapcsán viszont erősödik.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A gazdasági biztonsági területe felértékelődött. A globalizáció új kihívásokkal szembesíti a nemzetgazdaságokat és működési rendszereiket. Értekezéseimben ezen új kihívásokat vizsgáltam meg, miközben feltártam és megalkottam a kutatáshoz szükséges elméleti hátteret. Az elvégzett kutatómunka során a rendelkezésre álló adatok szisztematikus elemzése kapcsán a következő tézisekben összefoglalt tudományos eredményekre jutottam:

1. Felállítottam a gazdasági biztonság rendszerszemléletű fogalmát, meghatároztam alrendszerait. Átfogó képet alkottam az alrendszerekről és kapcsolatrendszerükről. Definiáltam a szociális biztonság kérdését, és igazoltam az első hipotézisem, miszerint a szociális biztonság nem szerves része a gazdasági biztonságnak, hanem inkább a biztonság társadalmi dimenziójához tartozik.

2. Második számú hipotézisem igazolása szempontjából összegyűjtöttem, valamint létrehoztam azokat az indikátorokat, amelyek segítségével a gazdasági biztonság egyes alrendszerinek kockázati szintje mérhető.

3. Olyan dinamikus mutatókat alkottam, amelyek segítségével a gazdasági biztonság általános szintjében bekövetkező változások hamar jelezhetőek. Fontos, hogy a kockázatok

aktivizálódásának veszélye idejekorán felismerhető legyen, azért, hogy a gazdaságpolitika és/vagy a biztonságpolitika időben meghozhassa a megfelelő döntéseket. Az általam megalkotott dinamikus mutatók gyakorlati alkalmazhatósága ezen a területen jelentkezik.

4. Kimutattam az egyes globalizációs folyamatoknak a gazdasági biztonság különböző alrendszerire gyakorolt hatásait. Ennek kapcsán részben igazoltam, részben azonban megcáfoltam harmadik hipotézisem. A globalizáció folyamatokat tekintve a kereskedelem kapcsán az ellátás- és az értékesítés biztonság oldaláról jelentkező kockázatok valóban erőteljesen növekedtek. Azonban sem a munkaerő-piaci-, sem a finanszírozási biztonság kapcsán nem mutatható ki ilyen egyértelmű kapcsolat a globalizáció és a kockázatok erősödése között. A technológiai biztonság területén inkább a technológiailag kevésbé fejlett országok kockázata növekedett, igaz az nagyon jelentős mértékben.

AJÁNLÁSOK

Remélem, hogy kutatásommal sikerült felhívni a figyelmet a terület fontosságára, és sokan kedvet kapnak hozzá, hogy a gazdasági biztonság elemzésével mélyítsék el tudásukat, és járuljanak hozzá országunk, társadalmunk magasabb szintű biztonságához.

Ajánlasként egyértelműen az fogalmazható meg, hogy napjaink globalizált világában – különös tekintettel jelen időszakunk gazdasági- és egyre inkább szociális válságára – mindenképpen nagyon fontos lenne a gazdasági biztonság területének egyre elmélyültebb kutatása. Mivel a dolgozat a gazdasági biztonsággal általánosságban foglalkozik, ezért szükséges az egyes részterületek mélyebb szintű kutatása, valamint hazánk gazdasági biztonsági helyzetének részletes elemzése.

A fentiekből adódóan kutatásom a következő irányokban folytatható, illetve tágítható ki:

- az ellátásbiztonság, a kritikus infrastruktúra, valamint a védelemgazdasági potenciál kockázati szintjének méréséhez tartozó indikátorok kialakítása, illetve továbbfejlesztése;
- egy, a HDI mutatóhoz hasonló komplex matematikai indikátor képzése a gazdasági biztonság általános helyzetének bemutatására;
- a bemutatott mutatószám-rendszer finomításával és Magyarország karakterisztikájából adódó súlyozásával a hazai döntéshozatal támogatását szolgáló modell kialakítása;
- a gazdasági biztonság egyes alrendszerinek megingása kapcsán beinduló hatásmechanizmusok vizsgálata;
- a jövőkutatás eredményei, valamint Magyarország karakterisztikája alapján a gazdasági biztonság egyes hazai alrendszerei kapcsán a kockázatok várható jövőbeni alakulásának vizsgálata;
- a társadalmi-szociális biztonság mérésére szolgáló indikátorok kialakítása;
- a globalizációs folyamatok szociális biztonságra gyakorolt hatásainak vizsgálata különböző fejlettségű társadalmak esetében.

KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A kutatás eredményeinek gyakorlati felhasználhatósága legfőbbképpen a gazdasági biztonsági problémák eszkalálódásának megelőzési lehetőségeiben rejlik. A feltárt rendszer segítségével, az egyes mutatók alakulásának hangsúlyozottabb figyelésével, idejekorán

felismerhető a kockázatok aktivizálódása. Így idejében meghozhatóak a szükséges intézkedések, s elkerülhetőek a kaotikus dinamikával jellemzett hatások.

A globalizációs folyamatoknak a gazdasági biztonságra gyakorolt hatásai kapcsán megfigyelt eredmények szintén az előrejelzést, még pedig a hosszabb távú előrejelzést segítik. Ezen eredmények segítségével scenáriók készíthetőek a kiteljesedő globalizáció jövőben várható gazdasági-társadalmi hatásai kapcsán.

Mivel több szakirodalomban is hangsúlyozottan szerepel, hogy a téma erőteljesen alulkutatott, ezért véleményem szerint az értekezés eredményei az oktatási folyamat során is felhasználhatóak különös tekintettel a közigazgatási, rendészeti és katonai, valamint gazdaságtudományi képzési területekre.

További javaslatként megemlítem, hogy érdemes lenne a gazdasági biztonsággal hivatásszerűen is foglalkozni, azaz megfontolandó lenne a (gazdaság)politika részéről a szakminisztérium vagy a Miniszterelnöki Hivatal keretében egy olyan szervezeti egység felállítása, amely az értekezésben foglalt folyamatok, indikátorok, valamint a gazdasági (esetleg társadalmi) biztonság szélesebb körű összefüggéseinek vizsgálatával ideje korán figyelmeztetést adhat a kockázatok aktivizálódásáról.

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

- 1. TAKSÁS B[alázs]:** Németország és Franciaország: Európa tengelye? - Az európai integráció kérdései az eltérő gazdasági modellek nézőpontjából
Hadtudományi Szemle, VI. évfolyam 2013. 1. sz. p. 81-89.
- 2. TAKSÁS B[alázs]:** Globalizáció és a szociális biztonság – Kell-e félnünk egy világméretű béredeflációs spiráltól?
Bolyai Szemle, XXI. évfolyam 2012. 2. sz. p.155-172.
- 3. TAKSÁS B[alázs]:** Inégalité et asymétries dans le développement de l'économie mondiale
Bolyai Szemle, XX. évfolyam 2011. 2. sz. p. 95-106.
- 4. TAKSÁS B[alázs]:** Merre tovább Európa?
Bolyai Szemle, XX. évfolyam 2011. 1. sz. p. 109-124.
- 5. TAKSÁS B[alázs]:** Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás potenciális előnyei és hátrányai Magyarország szempontjából
Bolyai Szemle, XIX. évfolyam 2010. 4. sz. p. 97-110.
- 6. TAKSÁS B[alázs]:** Az euró válsága (!?)
Bolyai Szemle, XIX. évfolyam 2010. 3. sz. p. 135-150.
- 7. TAKSÁS B[alázs]:** Átok reá, ki e szót használja: liberalizmus! - A francia politika és a pénzügyi-gazdasági világválság
Hadtudományi Szemle, III. évfolyam 2010. 3. sz. p. 54-60.
- 8. TAKSÁS B[alázs]:** Árfolyamok gazdaságtana, avagy a forint 2008-2009. évi árfolyamkilengésének hátterében álló okok
Bolyai Szemle, XIX. évfolyam 2010. 2. sz. p. 107-126.
- 9. TAKSÁS B[alázs]:** A honvédelmi szolgáltatás minőségének mérési lehetőségei
Hadmérnök, V. évfolyam 2010. 1. sz. p. 180-193.
- 10. TAKSÁS B[alázs]:** Mennyi zenét húzassunk? – A honvédelmi szolgáltatás értékének meghatározása
Bolyai Szemle, XVIII. évfolyam 2009. 4. sz. p. 45-54.
- 11. TAKSÁS B[alázs]:** A honvédelmi tárca költségvetése a számok tükrében (2001-2008)
Hadtudományi Szemle 2009. 1. sz. p. 87-96.
- 12. TAKSÁS B[alázs]:** Ki fizeti a zenét? – A honvédelem finanszírozásának kérdései
Bolyai Szemle, XVII. évfolyam 2008. 1. sz. p. 93-104.

TUDOMÁNYOS SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

Személyi adatok	
Vezetéknév / Utónév	TAKSÁS Balázs
Cím(ek)	3528 Miskolc Rét u. 4.
Telefonszám(ok)	+36 305112373
E-mail(ek)	taksasbalazs@freemail.hu
Állampolgárság	magyar
Születési dátum	1982.12.26.
Neme	férfi
Szakmai tapasztalat	
Időtartam	2006.09.01.-
Foglalkozás / beosztás	tanársegéd
Főbb tevékenységek és feladatkörök	oktatás – makroökonómia, nemzetközi gazdaságtan, mikroökonómia, vállalatgazdaságtan, gazdaságtörténet, EU ismeretek, nemzetközi politikai gazdaságtan elmélete kutatás – Gazdasági biztonság kritikus tényezői, Közjavak optimalizálása oktatásszervezés és minőségbiztosítás – Pénzügy és számvitel alapszak, Katonai gazdálkodási alapszak részvétel szakalapításban – Katonai logisztika alapszak nemzetközi katonai gyakorlatok szervezése és lebonyolítása – FOURLOG, MAGLITE
A munkáltató neve és címe	Nemzeti Közszerológati Egyetem; Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar; Katonai Logisztikai Intézet; Hadtáp és Katonai Közlekedési Tanszék
Tevékenység típusa, ágazat	Felsőoktatás
Tanulmányok	
Időtartam	2007-2009
Végzettség / képesítés	okleveles közgazdász menedzsment szakirányon
Oktatást / képzést nyújtó intézmény neve és típusa	Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar
	2001-2006
	okleveles védelmi igazgatási menedzser haderőszerzés és hadkiegészítés szakirányon
	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Kar
	2002-2005
	közgazdász pénzügy-számvitel szakirányon
	Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Egyéni készségek és kompetenciák

Anyanyelv **magyar**

Egyéb nyelv(ek)

Önértékelés

angol

francia

Szövegértés				Beszéd				Írás	
Hallás utáni értés		Olvasás		Társalgás		Folyamatos beszéd			
B2	ónálló nyelvhasználó	C1	mesterfokú nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó
B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó	B2	ónálló nyelvhasználó

Nyelvvizsgák

Angol: ARMA katonai szaknyelvvél bővített felsőfokú komplex nyelvvizsga

Francia: ARMA katonai szaknyelvvél bővített középfokú komplex nyelvvizsga
Nemzetközi kapcsolatok szaknyelvvél bővített középfokú komplex nyelvvizsga